

Специјални резерват природе

"Увац"

СПЕЦИЈАЛНИ РЕЗЕРВАТ ПРИРОДЕ "УВАЦ"

Мариновић

Фото: Дејан

ПРОГРАМ УПРАВЉАЊА ЗА 2024. ГОДИНУ

Нова Варош, новембар 2023. године

I УВОД

Резерват Увац д.о.о. је привредно друштво које је основала Влада РС 08. јануара 2007. године. Непуних 17 година друштво управља Специјалним резерватом природе "Увац", природним добром од изузетног значаја за РС. Овај предео је до те, сада већ давне 2007. године, био "скривено" благо Србије. Сада је СРП "Увац" "драгуљ" који многи/сви препознају, не само у Србији и региону, већ и много шире. У овом периоду управљања заштићеним подручјем постигнути су (неподељено је мишљење свих: бројних институција, установа, организација, удружења, као и појединаца) одлични резултати на пољу заштите лешинара (превасходно белоглавих супова) и других врста птица и животиња, веома добри резултати када је заштита рибљег фонда у питању (посебно племенитих, салмонидних врста), добри резултати када је реч о заштити биљног света заштићеног подручја, као и када је заштита геонаслеђа, свакако укључујући и спелеолошке објекте.

Током априла месеца 2023. године Влада РС је донела Уредбу о проглашењу Специјалног резервата природе "Увац" ("Сл. Гласник РС", број 27/2023, од 07.04.2023. године), а на основу стручне основе (Студија заштите СРП "Увац") коју је израдио Завод за заштиту природе Србије. Обухват СРП "Увац" се "проширио" са 7.543 ха на 11750,26 ха, од чега је у државној својини 5.466,77 ха (46,52%), у приватној својини 4.598,94 ха (39,14%), у јавној својини 1.678,45 ха (14,28%) и мешовитој својини 6,10 ха (0,05%). Од наведених 11750,26 ха, 8043,33 ха припада територији општине Нова Варош (68,45% територије под заштитом), 3669,06 ха територији општине Сјеница (31,22%) и (по први пут) 37,87 ха територији општине Прибој (0,32%).

Уредбом о заштити СРП "Увац" утврђени су режими заштите I, II и III степена на територији заштићеног подручја, као и мере и ограничења за појединачне режиме заштите. Површина под I степеном заштите износи 1.049,46 ха (8,93% територије под заштитом), површина под II степеном заштите износи 4.996,11 ха (42,52%), површина под III степеном заштите износи 5.704,69 ха (48,55 %).

Највећи проблеми који су оптерећивали и који (још увек) оптерећују рад на заштити повереног подручја, односно управљању истим су: отпадне воде, бесправна ("дивља") градња, разноразни комунални отпад, као и проблеми посебно изражени у последњих пар година, а то су велики "притисак" посетилаца на Увачко језеро, превасходно кањон истог и Ледену пећину, као и велике осцилације нивоа воде на увачким језерима услед неповољних хидролошких услова и повећане производње електричне енергије (стални рад хидроелектрана). Нова Уредба на деловима ЗП где је извршен притисак за изградњу објеката предвиђа III степен заштите и самим тим олакшава мештанима добијање грађевинске дозволе. Овим су оправдана очекивања да ће и овај проблем бити колико-толико решен, али не и проблем постављања камп кућица и надстрешница (покретни објекти). Иста Уредба, на делу ЗП где је изражен притисак од стране посетилаца, предвиђа I и II степен заштите. Самим тим заштита овог дела подручја

изискује додатни надзор и појачано ангажовање чуварске службе, посебно у периоду од "раног" пролећа до "касне" јесени.

Програм управљања за 2024. годину се доноси на основу Уредбу о проглашењу СРП "Увац" и члана 54. Закона о заштити природе ("Сл. гласник РС", бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 - испр., 14/2016 и 95/2018 - др. закон и 71/2021), као и на основу Решења о условима заштите природе, донетим од стране Министарства заштите животне средине, број: 353-02-03006/2023-04, од 29.8.2023. године.

II ЦИЉЕВИ ЗАШТИТЕ, ОЧУВАЊА, УНАПРЕЂЕЊА И ОДРЖИВОГ КОРИШЋЕЊА ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

Основни циљеви заштите, очувања, унапређења и одрживог коришћења ЗП СРП "Увац" дефинисани су Студијом заштите а употпуњени су потребама на терену и то су:

- успостављање граничних и унутарграничних ознака, посебно "у светлу" доношења "нове" Уредбе - овој активности је већ "посвећено" неколико претходних месеци, биће "посвећено" и наредних неколико месеци;
- обележавање (са воде) гнездилишних зона белоглавих супова (јасно обележити зоне у којима посете и дуже задржавање није дозвољено, у складу са решењем МЗЖС, број: 353-02-02338/2023-04, од 24.8.2023. године);
- активан надзор од стране чуварске и рибочуварске службе;
- очување и даље снажење популације белоглавог супа (Лат. *Gyps fulvus*);
- очување станишта и побољшање стања популација других значајних врста птица (сурог орла, змијара, осичара, рибара, буљине, великог ронца, пузгавца, планинског детлића, прдавца, сивог сокола, крстокљуна, пупавца, кривокљуног спрудника, црвеноног спрудника, великог вранца, ђубастог гњурца, црновратог гњурца, златног вивка, беле роде, сиве грмуше, водомара...), дивљачи и другог животињског света (посебно срна, видри, вукова, медведа...);
- поновно насељавање дивљих врста биљака и животиња које су нестале с подручја СРП "Увац", посебно представника птица грабљивица, као што су црни лешинар ("суп старешина" - Лат. *Aegipius monachus*), бела кања ("египатски" лешинар - Лат. *Neophron percnopterus*) и орао брадан ("костоберина" - Лат. *Gypaetus barbatus*);
- очување и повећање ихтиофауне уз јачање учешћа аутохтоних врста (младица (Лат. *Nucho hucho*) и поточна пастрмка (Лат. *Salmo trutta*)) и снажење њихових популационих карактеристика;
- очување разноврсности флоре, шумских, ливадских и других биљних заједница;
- побољшање структуре и квалитета шумских састојина, и сузбијање шумских штеточина (првенствено поткорњака);
- очување геоморфолошких, хидролошких и спелеолошких одлика и феномена геонаслеђа;
- очување и побољшање стања природних чинилаца животне средине, посебно квалитета вода и земљишта, као и обезбеђење адекватног управљања отпадом;

- очување лепоте и разноврсности предела, одржање и унапређење предеоних и амбијенталних обележја комплетног заштићеног подручја;
- одрживо коришћење природних ресурса, односно пољопривредног земљишта, шума, вода, минералних сировина...;
- обезбеђење услова за органску пољопривредну производњу;
- планско уређење простора, уз санацију последица досадашње "дивље", односно бесправне изградње објеката;
- развој рекреације и туризма (екотуризма) на принципима одрживог развоја;
- уређење пећина за посећивање (превасходно Ледене пећине);
- проширивање знања о свим елементима природног и антропогеног комплекса заштићеног подручја, односно развој и даље унапређење образовања и развој и даље унапређење научноистраживачког рада, у сарадњи са научним установама, организацијама и институтима;
- стварање услова за бољи живот месног становништва на територији ЗП СРП "Увац" и непосредне околине.

III ЗАШТИТА, ОДРЖАВАЊЕ, ПРАЋЕЊЕ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊЕ ПРИРОДНИХ И СТОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ

1. Приоритетне мере и активности на управљању природним вредностима

1.1. Чување

У служби надзора тренутно је запослено (девет) лица. Чуварску службу СРП "Увац" чини: 6 (шест) чувара заштићеног подручја, 2 (два) рибочувара и управник рибарског подручја/руководилац чуварске службе који врши, организује и спроводи надзор над заштићеним подручјем. Поред наведених, чување и надзор се организује и уз помоћ волонтера, као и уз помоћ припадника ПС Нова Варош и ПС Сјеница, када се за овим укаже потреба.

Резерват Увац д.о.о. планира да у 2024. години у стални радни однос прими укупно 4 лица, и то: 1) два чувара заштићеног подручја; 2) једног рибочувара; и 3) управника резервата. Очекивања су да ова лица на рад ступе почетком другог квартала следеће (2024.) године, односно од 01. априла.

Наиме, о чему је напред било речи, заштићено подручје је знатно проширено, обилазак и контрола истог захтева већи број лица, односно чувара. Посебно је важно (још) боље контролисати локалитет код Визиторског центра на Кокином Броду, због великог броја посетилаца овог дела резервата, као и великог броја пловила која се налазе усидрена у близини бране и визиторског центра, као и комплетно Радоињско језеро, посебно "у светлу" пуне примене решења МЗЖС, број: 353-02-02338/2023-04, од 24.8.2023. године. Такође, два лица су у претходних годину дана "отишла" у пензију, док је једном лицу истекао уговор о раду на одређено време у трајању од годину дана. Због свега овога, а да би успешно чували и унапређивали поверено нам подручје, потребно је запослити (минимум) два чувара заштићеног подручја.

Када се ради о рибочувару, односно планираном запошљавању једног лица, истичемо да, од момента раздвајања чуварске од рибочуварске службе, управљач Резерват Увац д.о.о. је у проблему јер нема минималан број рибочувара предвиђен за чување рибарског подручја СРП "Увац", а такође, у 2023. години имамо "одлив" једног рибочувара у односу на претходни период.

Имајући у виду напред речено, службу надзора у 2024. години извршаваће 8 (осам) чувара заштићеног подручја, 3 (три) рибочувара, 1 (један) управник рибарског подручја/руководилац чуварске службе (са овлашћењима чувара заштићеног подручја) и 1 (један) управник резервата (почевши од 01. априла 2024. године).

Управник резервата би обављао послове у потпуности у складу са Правилником о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја, а који, између осталог, предвиђа:

"1) Службу заштите, унапређења, промовисања и одрживог развоја заштићеног подручја са:

(1) најмање једним запосленим лицем на пословима заштите природе, које мора да има VII степен стручне спреме или мастер студије биолошког, шумарског, пољопривредног, еколошког или географског усмерења, радно искуство од најмање једне године, које координира пословима заштите и мониторинга заштићеног подручја, обезбеђује поштовање режима и зона заштите, обележавање подручја, координира израду планова управљања и годишњих програма управљања, стратешко планирање, имплементира одредбе просторног плана, и сл.;"

У сектору руковођења и управљања тренутно је запослено једно лице на радном месту директор (конкретно: в.д. директора) и исти број лица планира се и за 2024. годину.

У сектору нормативно-правних и књиговодствено-рачуноводствених послова тренутно су запослена три лица (саветник за нормативно - правне послове, књиговођа и секретар) и исти број извршилаца планира се и за 2024. годину.

Поред наведеног, Резерват Увац д.о.о. и у току 2024. године планира да ангажује три лица по Уговору о обављању привремених и повремених послова. Та лица би била ангажована да чисте и уређују ЗП, уређују пешачке и бициклическе стазе, раде на наплати улазница у ЗП и у спелеолошке објекте, постављају табле обавештења и забрана, као и информативне и едукативне табле. У 2024. години, ова лица ће радити и на улазној станици, код Видиковца Велики врх, те, по потреби, на улазној рампи код Визиторског центра на Кокином Броду, као и на Радоињском језеру.

Тakoђе, Резерват Увац д.о.о. годинама уназад са успехом учествује на конкурсима Националне службе за запошљавање "Јавни радови од интереса за РС". Ангажована лица, чији одабир врши НСЗЗ (која у потпуности покрива и трошкове ангажовања ових лица), раде углавном на чишћењу и уређењу заштићеног подручја, непосредне околине и прилазних путева,

као и на уређењу пешачких и бициклических стаза, односно на одржавању (поправци/санацији) постојећих стаза и трасирању, "пробијању" нових стаза. Са праксом учешћа на наведеном конкурс, наставиће се и у 2024. години, наравно под условом да исти буде расписан од стране НСЗЗ.

Скупштину Резерват Увац д.о.о. чине укупно 3 (три) лица, председник и два члана за чији рад ће се, и током наступајуће 2024. године, исплаћивати накнаде.

Припадници чуварске и рибочуварске службе поседују прописане униформе. Чуvari и рибочувари су веома "пристојно" опремљени средствима за рад на терену, попут фотоапарата, двогледа, батеријских лампи, кишних кабаница, гумених чизама... Ако то буде неопходно, а због дотрајалости, део наведене опреме ће бити "обновљен", тј. замењен новом. Такође, приликом обављања појединих послова (чишћење, уређење стаза, чишћење хранилишта, други физички послови...) није примерено и адекватно исте обављати у униформи, стога је потребно редовно обновљати тзв. "ХТЗ" (заштитну) опрему.

Током 2023. године возило toyota hilux, а које је претходно, због дотрајалости, отписано, продато је путем јавне лицитације. У завршној фази је поступак набавке новог возила (4X4 – возило са погоном на сва четири точка), а за потребе превоза угинулих животиња. Конкретно, расписана је јавна набавка у складу са Законом о јавним набавкама, иста је објављена на Порталу јавних набавки, донета је одлука о избору најповољније понуде и потписан уговор о купопродаји моторног возила – у кратком року се очекује испорука предметног возила и плаћање купопродајне цене. У току 2024. године планирамо "опремање" овог возила, односно, планирамо да набавимо и поставимо непропусни контејнер на исто, као и механизам за утовар угинулих животиња, те да га на овај начин "приведемо намени", у складу са позитивним ветеринарским прописима.

Током 2024. године планирамо да набавимо ново моторно возило, за обилазак и контролу "терена", по могућству, а имајући у виду конфигурацију терена (брдско-планински крај, прилично лоша путна инфраструктура, доста макадама), са погоном на сва четири тачке. Наиме, два возила марке Fiat Panda су веома стара и "израубована", упитна је њихова даља регистрација. Имајући у виду речено, а посебно имајући у виду чињеницу да је подручје под заштитом знатно проширено, то је набавка возила свакако један од приоритета када је 2024. година у питању.

И током 2024. године планира се одржавање већ постојећег видео надзора. Како су камере постављене на највишим тачкама кањона ради њихове веће функционалности и покривености подручја, то увек постоји могућност да услед електронског пражњења (удара грома) страда неки део рачунарске опреме неопходан за рад видео надзора. Поред текућег одржавања видео надзора вршиће се и набавка и постављање новог, на локалитетима где то буде потребно.

За новозапослена лица, тј. лица која ће бити примљена у радни однос у 2024. години, извршиће се набавка униформи и њихово опремање средствима теренског рада, попут фотоапарата, двогледа, батеријских

лампи, кишних кабаница, гумених чизама... Такође, извршиће се обука за рад новозапослених лица, као и обука свих запослених за рад са дивљим животињама.

- средства за бруто зараде осам чувара заштићеног подручја и зарада руководиоца чуварске службе (7 чувара за 12 месеци; 2 чувара за 9 месеци):

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Министарство заштите животне средине	8.075.000,00
Резерват Увац д.о.о. - средства од накнада	1.925.000,00
Укупно:	10.000.000,00

Напомена: планирана средства од Министарства заштите животне средине износе 950.000,00 по чувару заштићеног подручја.

- средства за бруто зараде рибочувара (са планираним новозапосленим) - укупно 3 лица (2 рибочувара за 12 месеци; 1 рибочувар за 9 месеци):

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи	3.210.000,00
Укупно:	3.210.000,00

- средства за бруто зараде стручног особља које у складу са законом обавља послове управљања и руковођења заштићеним подручјем:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Министарство заштите животне средине	80.000,00
Резерват Увац д.о.о. - средства од накнада	1.920.000,00
Укупно:	2.000.000,00

- средства за бруто зараде осталог особља запосленог код управљача (директор, саветник за нормативно-правне послове, књиговођа, секретар) и материјални трошкови њиховог рада (закуп пословног простора са свим "режијама", канцеларијски материјал, поштанске услуге, поправке рачунара, штампача...):

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Резерват Увац д.о.о. - средства од накнада	9.000.000,00
Укупно:	9.000.000,00

- средства за накнаде за чланове Скупштине Резерват Увац д.о.о.:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи	1.500.000,00
Укупно:	1.500.000,00

- средства за основну обуку чувара за рад са живим дивљим животињама, како би стекли практично искуство, као и друге неопходне обуке новозапослених:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Министарство заштите животне средине	200.000,00

Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи	50.000,00
Укупно:	250.000,00

- средства за опремање чуварске и стручне службе (тзв. "ХТЗ" опрема, двогледи, батеријске лампе, фото-апарати...):

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Министарство заштите животне средине	200.000,00
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи	200.000,00
Укупно:	400.000,00

- средства за набавку униформи за новозапослене чуваре заштићеног подручја:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Министарство заштите животне средине	220.000,00
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи	50.000,00
Укупно:	270.000,00

Напомена: планирана средства од Министарства заштите животне средине износе 110.000,00 по једном комплекту службене одеће/униформи

- средства за набавку униформе за новозапосленог рибочувара:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи	135.000,00
Укупно:	135.000,00

- средства за гориво (за возила, пловила, моторне тестере, моторне тримере...):

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Министарство заштите животне средине	2.800.000,00
Резерват Увац д.о.о. - средства од накнада	1.200.000,00
Укупно:	4.000.000,00

- Набавка новог моторног возила:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Министарство заштите животне средине	1.800.000,00
Резерват Увац д.о.о. - средства од накнада	1.000.000,00
Укупно:	2.800.000,00

- Током 2023. године планира се одржавање постојећег видео надзора:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи	150.000,00
Укупно:	150.000,00

1.2. Одржавање

Резерват Увац д.о.о., улаже додатне напоре на одржавању заштићеног подручја, као и материјално техничких средстава рада. Најзначајнија активност чуварске службе, а и свих запослених, је да се

одржи чистоћа повереног подручја. И током 2024. године радиће се на чишћењу СРП "Увац", прилазних путева и околине од разноразног отпада. Познато је: Резерват Увац д.о.о сваке године чисти ЗП СРП "Увац", непосредну околину и прилазне путеве. Проблем са отпадом је приметан и присутан годинама, чак деценијама, и, на нашу жалост, биће присутан и у наредним годинама, док се системски не реши. Неопходно је (што стално истичемо и на чему радимо колико је у нашој моћи) стално радити на едукацији становништа, посебно деце предшколског узраста, ученика основних и средњих школа, када је заштита и очување животне средине у питању. Док је ситуација оваква каква је тренутно, једини "лек" је чишћење подручја сваке године, скоро свакодневно, а у више наврата организовање "акција" чишћења, посебно у рано пролеће и крајем лета, односно почетком јесени (када се завршава туристичка сезона) а што је обиман посао. Свакако, поред чуварске и рибочуварске службе, на пословима чишћења (у периоду од априла-маја до септембра месеца) раде и лица која ангажујемо по уговору о обављању привремених и повремених послова, а на пројекту Националне службе за зашошљавање: Јавни радови од интереса за РС.

Вршиће се, током наступајуће 2024. године (као што је то био случај и претходних година, као што ће то бити случај и наредних година) дезинфекција и чишћење волијера, хладњаче и приколице за довоз угинуле стоке на хранилиште. Наиме, одржавање подразумева редовне, текуће активности и посебне радове и мере, а које се понављају из године у годину, а у циљу обављања планираних активности.

Током 2024. године вршиће се и редовно сервисирање возила, пловила, ванбродских мотора, моторних тестера и тримера. Вршиће се редовна регистрација возила и пловила. Поред овог, вршиће се и радови на другим одржавањима материјално техничких средстава која настају током процеса рада.

Поред ових редовних активности које се понављају из године у годину, у 2022. и 2023. години години рађено је на одржавању визиторског центра. Активности на одржавању визиторског центра наставиће се и током 2024. године, првенствено на замени и поправци дела кровног покривача. Наиме, приметили смо, посебно током неколико претходних месеци, да је кров на више места "пропао", те стога исти треба санирати, односно поправити.

- сакупљање и одвожење отпада са заштићеног подручја и одржавање уредности јавних објеката и површина.

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Министарство заштите животне средине	100.000,00
Резерват Увац д.о.о. - средства од накнада	100.000,00
Укупно:	200.000,00

- материјални трошкови одржавања техничких средстава за рад чуварске службе (регистрација возила и пловила, амортизација материјално-техничких средстава, превасходно возног и пловног парка):

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
-----------------------------------	-------

Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи	2.600.000,00
Укупно:	2.600.000,00

- средства за одржавање Визиторског центра на Кокином броду:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Министарство заштите животне средине	500.000,00
Резерват Увац д.о.о. - средства од накнада	400.000,00
Укупно:	900.000,00

1.3. Обележавање

Обавеза управљача је да успостави граничне и унутарграничне ознаке заштићеног подручја. Ова активност је у великој мери урађена током 2023. године, са истом ће се, колико то буде било потребно (ово умногоме зависи од временских прилика до краја текуће 2023. године), биће настављена и у првим месецима 2024. године. Све ово изискује значајно време и додатан теренски рад чуварске службе, а и ангажовање лица из области геодетске струке и катастра. Имајући у виду све напред речено током 2024. године вршиће се додатна набавка статусних табли онако како је прописано Правилником о начину обележавања заштићених природних добара ("Сл. гласник РС", бр. 30, од 16. маја 1992, 24 од 26. марта 1994., 17 од 11. априла 1996.) као и извршити набавка фарби и средстава за фарбање.

Такође, потребно је урадити табле којима ћемо обележити (са воде) гнездилишне зона белоглавих супова - зоне у којима посете и дуже задржавање није дозвољено, у складу са решењем МЗЖС, број: 353-02-02338/2023-04.

Поред свега напред наведеног, потребно је на путевима који воде у заштићено подручје поставити, а у циљу информисања посетилаца и пролазника, табле упозорења, обавештења и забрана.

- одржавање статусних табли и постављање граничних ознака СРП "Увац" и Рибарског подручја СРП "Увац":

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Министарство заштите животне средине	250.000,00
Резерват Увац д.о.о. - средства од накнада	150.000,00
Укупно:	400.000,00

- постављање табли - гнездилишне зона белоглавих супова (табле, носећи стубови, водоотпорне фарбе/боје, ознаке на води...):

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Министарство заштите животне средине	150.000,00
Резерват Увац д.о.о. - средства од накнада	150.000,00
Укупно:	300.000,00

- Поред постављања граничних ознака потребно је на путевима који воде у заштићено подручје поставити, а у циљу информисања пролазника и посетилаца, табле упозорења, обавештења и забрана. Средства за ову намену приказана су у табели која следи:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Министарство заштите животне средине	100.000,00
Резерват Увац д.о.о. – средства од накнада	100.000,00
Укупно:	200.000,00

2. Приоритетне мере и активности на управљању културно-историјским вредностима

Простор СРП "Увац" (и непосредне околине) обилује културним наслеђем (мост на Увцу у засеоку Жвале, велики број археолошких локалитета, од којих су најзначајнији Јеринин град, град Клак и манастир у Трудову), односно археолошким локалитетима који представљају скуп ресурса наслеђених из прошлости који се идентификују као одраз и израз непрекидно еволуирајућих вредности, уверења, знања и традиције. Те вредности остају непознате уколико локалитети не добију адекватну валоризацију, конзервацију, презентацију и управљање који омогућавају њихово баштињење развијајући концепт одрживог развоја.

Овај простор насељаван је од периода праисторије, па током антике и средњег века до данас. О томе сведоче познати локалитети и археолошка истраживања мањег обима којима нису уследили конзерваторско-рестаураторски радови, те данас нису презентовани широј јавности и уврштени у туристичку понуду. У складу са надлежностима, обавезама и овлашћењима Друштва, које се односе на вршење мониторинга на природним и **културним вредностима** за 2024. годину, планиране су следеће активности:

1. Рекогносцирање, документовање, просторно позиционирање и зонирање археолошких локалитета у оквиру СРП Увац;
2. Валоризација добара и припрема документације за евидентирања и проглашења локалитета (у складу са Законом о културним добрима) у сарадњи са надлежним Заводом за заштиту споменика културе у Краљеву;
3. Валоризација локалитета у контексту презентације и укључивање у туристичку понуду уз прављење петогодишње стратегије истраживачких и конзерваторско-рестаураторских радова;
4. Презентација пројекта израдом панела са картом културног наслеђа и хронолошком презентацијом простора СРП „Увац“ (кроз праисторију, антику, средњи и нови век) који би били постављени негде у оквиру граница заштићеног подручја

На овај начин ствара се корпус културног наслеђа са организацијом бриге о материјалним остацима (насеља, некропола, верских објеката, утврђења, путева, мостова и др.) који улази у састав туристичке понуде, кроз посету са воде (пристајањем бродича) или формирањем планинарских и пешачких стаза, које подразумевају формирање траса које повезују значајне и атрактивне тачке културног и природног наслеђа. Оваква организација управљања културним наслеђем је кључни фактор успешне заштите, промовисања, баштињења и преноса културног наслеђа на будуће генерације.

Средства за ову намену приказана су у табели:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Резерват Увац д.о.о. – средства од накнада	500.000,00
Укупно:	500.000,00

3. Управљање природним ресурсима

3.1. Задачи и активности на заштити белоглавог супа и осталих некрофагих врста

Белоглави суп је врста која зависи и од примена мера заштите и промена у сточарској производњи (бројно стање стоке, исхрана и лечење), а добра сарадња са локалним становништвом, али и предан рад чуварске службе предуслови су за враћање и других ишчезлих врста лешинара на подручје СРП "Увац" и околине. Праћење стања јединки је једна од најважнијих активности која даје смернице за заштиту врсте. У 2024. години наставиће се континуирано праћење стања популације кроз: мониторинг гнезда, маркирањем младунаца на гнезду, праћење полетања и преживљавање младунаца у првим недељама самосталног живота. То ће се радити апсолутним бројањем јединки (цензусом) током новембра и децембра месеца и контролом исхране јединки помоћу видео надзора на хранилишту "Манастирина". Инсталирани видео надзор на хранилишту омогућава праћење популације маркираних јединки. Кроз систем међународне размене података о обележеним птицама добијају се подаци о имиграцији, емиграцији и дисперзији јединки из популације, а додатно се омогућава процена морталитета младих јединки.

Основни задачи и активности на заштити белоглавог супа и осталих некрофагих врста у 2024. години су:

- стална прихрана белоглавих супова (и осталих некрофагих врста птица). Ова активност подразумева преузимање лешева угинулих животиња са индивидуалних пољопривредних газдинстава и превоз истих до хранилишта "Манастирина" где се одлажу. Поред овога, на хранилишту се врши и пријем споредних производа животињског порекла (СПЖП) из кланичних погона (са територија општина Нова Варош, Чајетина, Сјеница, Пријепоље, Прибој...) који исте, сопственим превозом довозе на хранилиште. Континуирано снабдевање је главни предуслов за функционицање постојећег хранилишта "Манастирина", које успешно ради од 1994. године, скоро три деценије. Хранилиште је регистровано за пријем споредних производа животињског порекла (Решење Министарства пољопривреде и заштите животне средине – Управе за ветерину, број: 323-07-03062/2016-05, ветеринарски број: RS-45-018.);
- организовано сакупљање, превоз, прерада и уништавање отпадака животињског порекла и угинулих животиња (остаји лешина које не једу лешинари, типа: кости, кожа, папци, рогови...), сходно одредбама чланова 117., 135. и 136. Закона о ветеринарству ("Сл. гласник РС", бр. 91/2005, 30/2010, 93/2012 и 17/2019 - др. закон). Уговором о пословно – техничкој сарадњи, Резерват Увац д.о.о. је овај посао претходних неколико година поверавао Ветеринарској установи "Напредак", из Ћуприје. Средства за ову намену, имајући у

виду пређашња искуства, као и повећање цене транспорта (услед сталног раста цене горива) током 2024. године, процена је, износиће:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Министарство заштите животне средине	450.000,00
Резерват Увац д.о.о. - средства од накнада	250.000,00
Укупно:	700.000,00

- рад хранилице за медведе. Ово је активност која се на исти начин реализује пар година уназад, па ће се прихрана медведа вршити и у наредном периоду. Исхрана медведа се у највећој мери састоји од хране биљног порекла (јабуке, кукуруз, крушке...), а у знатно мањој мери од хране животињског порекла. Да би хранилиште успешно функционисало, потребно је у рано пролеће и током јесени износити и једну и другу врсту хране. За набавку рибе и хране биљног порекла потребно обезбедити следећа финансијска средства:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи	50.000,00
Укупно:	50.000,00

- одржавање у функцији хладњаче за дубинско замрзавање, у којој се привремено одлажу СПЖП треће категорије, намењени исхрани, преваходно, белоглавих супова, али и других врста птица и животиња уопште;
- одржавање теренских возила и друге опреме за превоз и истовар хране за белоглаве супове, црне лешинаре и друге птице и сисаре, односно животиње, чишћење хранилишта као и прилазних путева, посебно одржавање путева проходним у зимским условима, које у увачком и златарском крају карактеришу обилне снежне падавине. Средства за ову намену се приказују у поглављима која обухватају ове активности (Одржавање, Планирање и изградња...);
- заштита гнезда и младунаца обезбеђује се појачаним чуварским надзором у време гнежђења, излегања и полетања младунаца. Контрола успешности гнежђења белоглавог супа обавиће се три пута годишње и то су активности које ће вршити чуварска служба у оквиру редовног надзора. За први мониторинг гнезда потребно је да чуварска служба проведе временски период од више сати испод стена на којима су примећене активности, како би се потврдило гнежђење (прати се активност родитеља приликом смене на гнезду или храњења младунца). Пописивањем активних парова и гнезда, методом цензуса, утврђује се њихов број и успешност гнежђења. Ово бројање на крају године чуварска служба није у могућности самостално да уради и сачини комплетан извештај, те ће се ово бројање, које се врши у периоду новембар-децембар, реализовати уз помоћ орнитолога и према инструкцијама стручњака Завода за заштиту природе Србије. Средства за бројање активних парова и гнезда методом цензуса износе:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
-----------------------------------	-------

Министарство заштите животне средине	100.000,00
Резерват Увац д.о.о. – средства од накнада	50.000,00
Укупно:	150.000,00

- помоћ оболелим и повређеним птицама - у волијерама (а поседујемо три) СРП "Увац" омогућен је прихват птица којима је потребан опоравак до њиховог поновног враћања у природу. Кроз прихватни центар у претходних неколико година прошло је око 80-85 белоглавих супова којима је била потребна помоћ, од којих је око 65-70 успешно враћено у природу. Волијере се користе и као безбедна клопка ради контроле одраслог дела популације у колонији и мониторинга птица.
- Обележавање угрожених врста је законска обавеза управљача и обавеза према потписаним међународним конвенцијама које имају за циљ контролу промета угрожених врста. Птице маркиране на Увцу су забележене у око 20-ак земаља Европе и Азије. Видео-камере на хранилишту, тзв. "ресторану" за белоглаве супове, омогућиле су праћење судбине обележених јединки и структуре популације белоглавих супова са Увца. Неколико птица је "понело" и сателитски одашиљач. У циљу одржавања континуитета у маркирању лешинара и усвајања савремених метода праћења белоглавог супа, Резерват Увац д.о.о. планира – као што је то пракса и много година уназад - да подржи пројекат **маркирања младунаца на гнезду** како би се прикупиле (додатне) информације о преживљавању младунаца, имиграцији и емиграцији птица из популације.

Средства за маркирање младунаца износе:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Министарство заштите животне средине	400.000,00
Резерват Увац д.о.о. – средства од накнада	200.000,00
Укупно:	600.000,00

- Како је главни узрок изнемоглости младих јединки у првим недељама самосталног живота присуство ектопаразита (тзв. "пипе"), а самим тим је то и фактор који утиче на њихово преживљавање, обавеза Резерват Увац д.о.о. као управљача је да, у сарадњи са надлежнима, утврди узрок ове појаве и нађе начин за решавање насталог проблема. С' тим у вези дошло се до закључка да је потребно, као и у другим земљама које се баве заштитом белоглавог супа, у непосредној близини хранилишта направити купалиште за птице. Ово купалиште треба да буде израђено од природних материјала (камена), да је прописане дубине, димензија, као и да се предвиди могућност његове редовне дезинфекције и замене воде. Имајући у виду ову потребу, управљач ће, по добијању потребних сагласности, извршити уређење простора изнад, односно у близини хранилишта "Манастирина" и изградити купалиште за белоглаве супове.

Средства за уређење простора и изградњу купалишта за птице износе:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
-----------------------------------	-------

Министарство заштите животне средине	400.000,00
Резерват Увац д.о.о. – средства од накнада	200.000,00
Укупно:	600.000,00

3.2. Заштита осталих врста птица, териофауне и флоре

У циљу очувања и унапређења стања популација других врста птица, копнене фауне и биљних врста, превасходно шумских заједница, посебно оних са високим степеном угрожености у националном и међународном оквиру или са истакнутом улогом у животним заједницама, у 2023. години планирају се активности појачаног чуварског надзора које ће допринети заштити ових врста.

Задаци и активности на заштити осталих врста птица, териофауне и флоре у 2023. години су:

- Поред већ постојећих волијера намењених за прихват крупних птица грабљивица, првенствено белоглавог супа, потребно је изградити и додатне просторије за прихват и других врста птица, тј. уредити модерно прихватилиште који ће користити за потребе збрињавања свих животиња пронађених на подручју југозападне Србије, а којима је потребна помоћ. (О овоме ће више речи бити у делу: **V ПЛАНИРАЊЕ, ИЗГРАДЊА И УРЕЂЕЊЕ ПОДРУЧЈА**).
- мониторинг постојећих кућица за сове (кукумавка, уралска сова и мала шумска сова). Исте смо, 30 кућица, по 10 за сваку наведену врсту, поставили на подручју резервата и пратили смо их током претходних година. Са овом активношћу, наравно уз стручну помоћ орнитолога Завода за заштиту природе Србије, наставићемо и током 2024. године. Средства за ову намену износе:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Министарство заштите животне средине	50.000,00
Резерват Увац д.о.о. – средства од накнада	50.000,00
Укупно:	100.000,00

- успостављање ближе сарадње са ЈП "Србијашуме", корисницима шума, на отклањању штетних последица које изазивају шумске штеточине, превасходно поткорњак. Услед деловања истог (инвазије) на појединим деловима резервата дошло је до "страдања" шума, односно сушења. ЈП "Србијашуме" је још у 2017. години радило на сузбијању ове штеточине, но, борба против исте се мора интензивирати и у 2024. години. Неопходна је ближа сарадња између ЈП "Србијашуме", управљача ЗП, али и приватних лица власника шума. Наравно, све ово ће се радити после прибављених услова заштите природе, а које издаје Завод за заштиту природе Србије.

3.3. Израда и реализација пројекта реинтродукције ишчезлих врста

У сврху овог пројекта, у претходном периоду, изграђене су три волијере, које су у свему уређене у складу са Законом о заштити природе, Законом о добробити животиња ("Сл. гласник РС", бр. 41/2009),

Правилником о условима држања, начину обележавања и евидентирања дивљих животиња у заточеништву ("Сл. гласник РС", бр. 86/2010) и Правилником о условима које морају испуњавати прихватишта за збрињавање заштићених дивљих животиња ("Сл. гласник РС", бр. 15/2012), а поступајући по Решењу Завода за заштиту природе Србије, 03 бр. 019-1763/2, од 22.08.2017. године. Пројектом руководе стручне службе Завода за заштиту природе Србије и Института за биолошка истраживања "Синиша Станковић".

Резерват Увац д.о.о током 2024. године планира јачање капацитета за прихват, негу и рехабилитацију аутохтоних врста дивљих животиња које су повређене, напуштене, неспособне за самостални опстанак у природи или су предмет одузимања од стране надлежних надзорних органа, а према Смерницама за управљаче заштићених подручја за збрињавање и рехабилитацију строгозаштићених и заштићених врста дивљих животиња које је израдило Министарство заштите животне средине (Сектор за заштиту природе и климатске промене), у сарадњи са Заводом за заштиту природе Србије и Покрајинским заводом за заштиту природе. Активности подразумевају монтажу привремених објеката (волијера, кавеза и друго) за прихват, негу и рехабилитацију живих примерака аутохтоних врста дивљих животиња, оспособљивање монтажне ветеринарске амбуланте и ангажовање ветеринара по уговору, стручно оспособљавање запослених за рад са дивљим животињама, едукацију и подизање свести јавности о активностима везаним за прихват, негу и рехабилитацију аутохтоних дивљих врста.

Из наведеног се може закључити да је Резерват Увац д.о.о. партнер у реализацији овог пројекта, увек спреман да пружи сву логистичку помоћ, у виду људства, возила, пловила и друге опреме којом располаже.

3.4. Задаци и активности на заштити и управљању риболовном фауном

Циљеви у области заштите ихтиофауне у 2024. години, као што је био случај и свих претходних година, су очување стабилних еколошких услова, тј. очување и побољшање физичких, хемијских и микробиолошких карактеристика вода у увачким језерима и водотоковима, промена популационих карактеристика ихтиофауне у корист салмонидних и других аутохтоних врста риба, очување и побољшање здравственог стања и квантитативне структуре рибљих насеља и спречавање непрописног и прекомерног излова.

Рибочуварска и чуварска служба резервата ће посебну пажњу посветити чувању мреста свих врста риба, посебно салмонидних, на првом месту младице и поточне пастрмке, а што је случај свих претходних година, чак деценија.

Планиран је наставак сарадње са суседним корисницима рибарских подручја на сузбијању свих неправилности које се јављају на риболовним водама којима управљамо, у циљу очувања, заштите и одрживог коришћења рибљег фонда.

Влада РС је 6. априла 2023. године донела Уредбу о проглашењу Специјалног резервата природе "Увац". Према одредби члана 3. став 3. Закона о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда рибарско подручје у заштићеном подручју проглашава и користи управљач заштићеног подручја, по претходно прибављеној сагласности министра и он је корисник рибарског подручја. Овим законом, члан 17. став 7. прописана је обавеза корисника РП да у првој години рибарско подручје користи на основу Привременог програма управљања. Скупштина друштва Резерват Увац д.о.о. је на седници одржаној 26.09.2023. године, а на основу добијене сагласности на предлог одлуке о проглашењу РП прогласила РП у границама СРП "Увац" и тиме се створила обавеза израде Привременог програма управљања РП СРП "Увац". Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда нас, управљача рибарским подручјем, обавезује да током 2024. године израдимо Програм управљања рибарским подручјем Специјалног резервата природе "Увац" за период 2025.-2034. године.

- Средства за ангажовање стручне организације/институције за израду Програма управљања рибарским подручјем Специјалног резервата природе "Увац" за период 2025.-2034. године:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ:
Резерват Увац д.о.о.	300.000,00
Укупно	300.000,00

- У 2024. години, планира се едукација рекреативних и спортских риболоваца, у складу са Законом о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда и Правилником о обиму и садржини програма едукације рекреативних риболоваца ("Сл. гласник РС", бр. 3/2016).

Средства за ову намену обезбеђује	Износ:
Резерват Увац д.о.о.- сопствени приходи	50.000,00
Укупно	50.000,00

3.5. Заштита спелеолошких објеката и других феномена геонаслеђа

У 2024. години планирају се следеће активности:

- мултидисциплинарна спелеолошка истраживања СРП "Увац" су започета током јесени 2015. године, и настављена током 2016. године, уз стручно вођство Завода за заштиту природе Србије. Даља истраживања, односно наставак истих врши ЗЗПС у склопу својих редовних активности.
- Резерват Увац д.о.о. је члан НАУСТОС – национална асоцијација управљача туристичких спелеолошких објеката Србије. На другој седници скупштине НАУСТОС је донета Одлука о покретању иницијативе пред надлежним министарствима и институцијама за установљавање Недеља пећине. Асоцијација има свој статут, сајт, регистрована је у агенцији за привредне регистре. Чланови асоцијације плаћају годишњу чланарину.

3.6. Заштита животне средине

Резерват Увац д.о.о. је и претходних година планирао израду катастра тачкастих стварних или потенцијалних загађивача вода и земљишта на подручју резервата и његовом непосредном окружењу, изван насељених места, као што су стамбени, угоститељски, пољопривредни и индустријски објекти, са конкретним мерама за спречавање или умањење штетних утицаја тих објеката на околину. Исту активност планирамо и у 2024. години. Конкретно, током претходне две-три године обиђени су објекти (викендице, надстрешнице...) који се налазе на подручју резервата, GPS уређајима су узете координате. Прикупљене податке је потребно унети у геореференцирану карту. Овај пројекат би реализовали у сарадњи са Заводом за заштиту природе Србије, а све у оквиру постављања основа ГИС базе.

У првој половини долазеће 2024. године, чуварска служба ће обићи комплетно заштићено подручје (у складу са новим границама), те извршити попис свих објеката који се налазе на истом, са основним подацима: име и презиме власника, кат. парцела и кат. општина, површина, статус објекта (легалан или нелегалан), време градње и тсл. Ово је обавеза која произилази и из (нове) Уредбе о проглашењу Специјалног резервата природе "Увац".

3.7. Задачи и активности на заштити, развоју и управљању водама

Главни задаци у 2024. години су:

Предузимање низа активности на спречавању даљег загађивања водотокова, посебно Увачког језера. Планирана је интезивнија сарадња са инспекцијама, као и мониторинг квалитета вода, у сарадњи са Агенцијом за заштиту животне средине, Институтом за водопривреду "Јарослав Черни", Институтом за јавно здравље Србије "Др. Милан Јовановић Батут" и Биолошким институтом "Синиша Станковић". Резерват Увац д.о.о. је 2021. године ангажовао Биолошки институт "Синиша Станковић" за мониторинг квалитета вода у увачким језерима и притокама. Институт је израдио акт: Мониторинг квалитета воде (анализа квалитета воде) на подручју СРП "Увац". Поменуто страживање, односно мониторинг је обухватило биолошке елементе квалитета воде - фитопланктон, фитобентос и водене макробескичмењаке, затим пратеће физичко-хемијске параметре (нитрати, нитрити, амонијум, јон, фосфати, количина раствореног кисеоника, засићење кисеоником, рН вредност, електрична проводљивост, мутноћа и температура воде), као и концентрацију хлорофила у акумулацијама. Поред тога, обављена је и микробиолошка анализа квалитета воде на свим локацијама. Такође, стручна лица Института за мултидисциплинарна истраживања, који раде мониторинг рибарског подручја, указују на чињеницу да из године у годину, у летњим месецима у поменутој акумулацији долази до повећања дела воденог стуба без кисеоника. Ова чињеница указује на присуство антропогених притисака и на унос загађивача, пре свега органских, пореклом из домаћинства, узгоја животиња и прехрамбене индустрије, као и на потребу да се предвиде и реализују мере умањења притисака на систем водних тела. Константан унос загађивача у акумулације, чак и у малим количинама, може довести

до деградације статуса/потенцијала водних тела, поготово ако се дешава дуже времена у континуитету.

Имајући у виду све напред наведено, а како би се прикупили поуздани подаци о статусу водних тела подручја СРП "Увац", на основу којих би се идентификовале и примениле мере умањења негативних утицаја на воде, а у складу са Законом о водама Републике Србије ("Сл. гласник РС", бр. 30/2010, 93/2012, 101/2016, 95/2018 и 95/2018 - др. закон) потребно је обезбедити вишегодишњи, добро планирани истраживачки мониторинг. У том циљу се за 2023. планира наставак истраживања која су обављена 2021. године (иста, због недостатка финансијских средстава и недостатка стручног кадра нису реализована током 2022. године). Према Предлогу активности за мониторинг водних тела подручја Специјалног резервата природе "Увац" који је дао стручни тим Института за биолошка истраживања "Синиша Станковић", а који је реализовао Истраживачки мониторинг водних тела подручја Резервата током 2021. године.

(Видети прилог: Мониторинг водних тела)

- Потребна средства за реализацију мониторинга водних тела подручја Специјалног резервата природе "Увац" за 2024. годину су:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Министарство заштите животне средине	450.000,00
Резерват Увац д.о.о. - средства од накнада	150.000,00
Укупно:	600.000,00

Укупно планирана средства за област III

Планирана средства	Извршилац посла
Министарство заштите животне средине 16.325.000,00	Резерват Увац д.о.о. и други субјекти који ће бити ангажовани по потреби, за сваки конкретан посао.
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи8.140.000,00	Резерват Увац д.о.о. и други субјекти који ће бити ангажовани по потреби, за сваки конкретан посао.
Резерват Увац д.о.о - средства од накнада 17.500.000,00	Резерват Увац д.о.о. и други субјекти који ће бити ангажовани по потреби, за сваки конкретан посао.

IV ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНО ИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА

Научно истраживачки и образовни рад су примарне функције резервата. Тако је било од оснивања Резерват Увац д.о.о., с тим да је последњих неколико година ова активност још више интензивирана (истина, 2023. година је била нешто "скромнија" када су истраживања у питању, него што су то биле 2021. и 2022. година: ово због недостатка финансијских средстава). Научна функција ће се реализовати кроз неколико истраживачких пројеката, а функција образовања првенствено

кроз посету и обилазак резервата у оквиру екскурзионих програма, школа у природи, семинара, радионица и других сличних облика едукације.

Главни задаци научног истраживања:

- израда и реализација пројеката истраживања морфолошких, физиолошких, генетских, миграторних и свих других особина белоглавог супа. Ово раде стручне службе Завода за заштиту природе, Института за биолошка истраживања "Синиша Станковић" из Београда, уз логистичку подршку (у виду чувара заштићеног подручја, возила и пловила) Резерват Увац д.о.о. у оквиру својих редовних (свакодневних) активности. Сваке године врши се мониторинг гнездећих парова, маркирање дела младунаца белоглавог супа, бројање птица... Горе наведене институције на крају године сачине Извештај о свему урађеном.
- израда и реализација пројекта истраживања еколошких и других услова за реинтродукцију и реколонизацију лешинара и других некрофагих врста птица грабљивица (црни лешинар, бела кања, орао брадан...). Носиоци овог Пројекта су ЗЗПС и Институт за биолошка истраживања "Синиша Станковић".
- На основу издатих услова МЗЖС (Решења о условима заштите природе, број: 353-02-03006/2023-04, од 29.8.2023. године) Резерват Увац д.о.о. је у обавези да изврши мониторинг биљних врста и идентификацију њихових станишта, као и да утврди присутност инвазивних врста и планира мере за контролу њиховог ширења. Управљач је и током претходних 5-6 године планирао да започне активности на изради регистра биљних врста, како до реализације није дошло, то ове активности планирамо и у наступајућој 2024. години – ако будемо располагали са финансијским средствима (а што није био случај претходних година). Планиране активности бисмо спровели у сарадњи са Биолошким факултетом Универзитета у Београду, односно Институтом за ботанику и Ботаничком баштом Јевремовац. Ово је планирано због недостатка података, а у складу са обавезама управљача заштићених подручја, које произилазе из Правилника о критеријумима за издавање типова станишта, о типовима станишта, осетљивим, угроженим, ретким и за заштиту приоритетним типовима станишта ("Службени гласник РС", бр. 35/2010) и Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива ("Службени гласник РС", бр. 5/2010, 47/2011, 32/2016 и 98/2016.). Такође, пројектна активност је полазна основа за примену Уредбе о еколошкој мрежи ("Службени гласник РС", бр. 102/2010). Планиране активности, предлог неколицине еминентних професора са Биолошког факултета (проф. др Димитар Лакушић, проф. др Милан Вељић, др Предраг Лазаревић, др Снежана Вукојичић, др Ева Кабаш) су:
 - а) инвентаризација и картирање типова станишта у СРП "Увац";
 - б) инвентаризација и картирање ретких и заштићених врста биљака у СРП "Увац";

ц) верификација и дигитализација прикупљених података о типовима станишта и стаништима значајних врста.

У оквиру ове активности (а на чему посебно инсистира Завод за заштиту природе Србије) посебну пажњу ћемо обратити на мониторинг популације следећих биљних врста: змијоглавка (*Echium russicum*), монашки пупавац (*Silene pusilla subsp. Monachorum*) и представника из фамилије орхидеја (фам. *Orchidaceae*). Ово стога што је станиште ових врста неопходно сачувати, као и пратити бројност њихових популација. Очекујемо да ће МЗЖС "препознати" значај ових активности (опет истичемо: садржане су у напред наведеном решењу о условима заштите природе које је издало само МЗЖС) и у складу са овим "одвојити" средства како би дошло до реализације овог значајног пројекта.

(Видети прилог: Предлог пројекта - Инвентаризација и картирање типова станишта и ретких и заштићених врста биљака у СРП "Увац")

Средства за ову намену обезбеђује	Износ:
Министарство заштите животне средине	500.000,00
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи	300.000,00
Укупно:	800.000,00

- током 2019., 2021. и 2022. године рађен је мониторинг фауне водоземаца и гмизаваца, а прелиминарни резултати указују на чињеницу да подручје СРП "Увац" настањују едемичне и угрожене врсте водоземаца и да се на истом налазе значајна плодишта која треба сачувати и пратити. У 2022. години, поред провере већ установљеног богатства врста водоземаца и гмизаваца, провере стања претходно мапираних репродуктивних центара водоземаца, праћења фенолошке динамике врста и евентуалних промена диверзитета станишта водоземаца и гмизаваца, мониторинг је обухватио и утврђивање квантитативне компоненте диверзитета врста водоземаца у одабраним репродуктивним центрима као и диверзитета гмизаваца на одабраним локалитетима. Квантитативни састав заједнице водоземаца у репродуктивним центрима вршен је постављањем клопки "живоловки" у стајаћице, током неколико узастопних дана, и трансектима спроведеним на одабраним текућицама. Стручњаци Института за биолошка истраживања "Синиша Станковић" ("вођа екипе" је била др Јелка Црнобрња Исаиловић) који су вршили предметна истраживања су доставили Извештај - исти је достављен МЗЖС. У 2024. години се планира наставак истраживања, односно "мониторинга фауне водоземаца и гмизаваца који чине значајну карику у исхрани пре свега птица", како је то наведено/предвиђено Решењем о условима заштите природе за израду ПУ за 2024. годину које је издало МЗЖС. Средства потребна за ову намену су:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ:
Министарство заштите животне средине	200.000,00
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи	100.000,00
Укупно:	300.000,00

- За 2024. годину планира се истраживање популације сисара. Наиме од проглашења СРП "Увац" нису вршена истраживања популације сисара тако да управљач не располаже са подацима о врстама и њиховој бројности. Ова истраживања треба да дају смернице за даље праћење и унапређење популација сисара, а нарочито популације мрких медведа. "Планирати мониторинг фауне сисара" – наведено је у решењу о условима издатом од стране МЗЖС. Средства потребна за ову намену су:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ:
Министарство заштите животне средине	450.000,00
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи	150.000,00
Укупно:	600.000,00

- За 2023. годину планира се наставак мониторинга слепих мишева у спелеолошким објектима заштићеног подручја СРП "Увац". Наиме, први мониторинг слепих мишева рађен је у сарадњи са ЗЗПС током 2015. и 2016. године када је идентификовано присуство ретких и угрожених врста. Током 2021. године започет је други мониторинг слепих мишева у спелеолошким објектима, исти је настављен у 2022. години (носилац посла је Биолошки факултет Универзитета у Београду), док је трећи део мониторинга (исти није рађен током 2023. године, због недостатка финансијских средстава, иако је био планиран) планиран за 2024. годину.

Финансијска средства потребна за реализацију мониторинга слепих мишева су приказана у табели која следи:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ:
Министарство заштите животне средине	150.000,00
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи	50.000,00
Укупно:	200.000,00

- "Планирати истраживање диверзитета дневних лептира" – наведено је у Решењу о условима заштите природе за израду ПУ за 2024. годину (тачка 12)).

Наведено истраживање, имајући у виду речено, односно наложено, и планирамо. Шире о овоме у тексту који следи у наставку Програма управљања за 2024. годину:

СРП "Увац" својом географском позицијом и разноликошћу станишта обезбеђује биодиверзитетско богатство биљака, животиња и гљива. Инсекти, као најбројнија група животиња на планети, предњаче и у разноликости. Дневни лептири СРП "Увац" до сада нису систематски истраживани тако да је од великог значаја иницијални попис врста, како би се успоставио редован мониторинг "NATURA 2000 врста", строго заштићених и угрожених врста. Дневни лептири су модел - организми за праћење стања квалитета екосистема због свог сложеног животног циклуса који је везан за одређену биљку хранитељку, а код већине врста из породице *Lysaenidae* и за специфичне врсте мравца (мирмекофилија). Додатно, опстанак зависи и од бројних микрофактора (влажност, температура, састав

земљишта, квалитет воде) који се обезбеђују правилним кошењем ливада, планском сечом и сл.

Током тоталног пописа дневних лептира на различитим локалитетима у границама заштићеног подручја посебну пажњу треба обратити и на биљке хранитељке које омогућавају потенцијално присуство самог лептира, као и на типове станишта. Како је животни циклус лептира комплексан, неопходно је истраживање терена у више наврата годишње у различитим периодима, како би се покрили сви сезонски аспекти и повећала шанса детектовања што више различитих врста и како би се добила што реалнија слика о биодиверзитету.

Осим пописа врста, посебан акценат потребно је ставити на врсте које су препознате у националној и европској законској регулативи и заштити. Врсте које се налазе на Директиви о стаништима ЕУ, Прилози 2 и 4, од круцијалне су важности за успостављање мреже Натура 2000, те попис ових врста, као и оцена квалитета њихових станишта су кључни. Врсте са овог списка које можемо очекивати у СРП "Увац" су: *Nymphalis vaualbum*, *Phengaris arion*, *Euphydryas maturna*, *Euphydryas aurinia*, *Parnassius mnemosyne*, *Lycaena dispar*. Присуство поменутих врста је реално и детаљним истраживањем присуство већине мора бити потврђено. Потенцијално је и присуство аполона - *Parnassius apollo*, врсте чији ареал је знатно смањен у Европи и Србији у послењих 50 година. Врста се налази и на ЦИТЕС листи.

Поред поменутих циљних врста, треба истаћи и могуће присуство неколико ретких и строго заштићених врста за фауну Србије: *Polyommatus damon*, *Chazara briseis*, *Phengaris alcon*, *Nymphalis antiopa* и свакако врсту *Coenonympha orientalis*, која по IUCN има статус угрожене врсте (VU - Vulnerable).

Сви подаци током истраживања ће бити геореференцирани, а најзначајније врсте прецизно мапирани, а мапе достављене управљачу уз коначни извештај. Након истраживања, а на основу добијених података отвара се могућност за даљи рад у праћењу стања популација најугроженијих врста. Постоји реална могућност израде инфо табли, брошура, као и публикација о дневним лептирима који управљачу могу да послуже за даљу промоцију заштићеног подручја и заштите природе уопште.

Током истраживања дневних лептира, пажња ће бити усмерена и на остале групе инсеката које могу бити интересантне са аспекта заштите (осолике муве, стрижибубе, ноћни лептири, стенице, скакавци и зриковци).

Средства потребна за тотални попис дневних лептира на различитим локалитетима у границама заштићеног подручја:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ:
Министарство заштите животне средине	200.000,00
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи	100.000,00

Укупно:	300.000,00
---------	------------

Укупно планирана средства за област IV

Планирана средства	Извршилац посла
Министарство заштите животне средине 1.500.000,00	Резерват Увац д.о.о., Завод за заштиту природе, Институт за мултидисциплинарна истраж. и Биолошки факултет
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи 700.000,00	Резерват Увац д.о.о., Завод за заштиту природе, Институт за мултидисциплинарна истраж. и Биолошки факултет

V ПЛАНИРАЊЕ, ИЗГРАДЊА И УРЕЂЕЊЕ ПОДРУЧЈА

1. Активности и учешће управљача на просторном планирању, изградњи и уређењу грађевинског земљишта, инфраструктурног планирања и уређења, изградњи рекреативне инфраструктуре и на санацији подручја

Резерват Увац д.о.о. ће током 2024. године иницирати састанак са представницима локалних самоуправа у Новој Вароши и Сјеници, како би се у што краћем року приступило изради Плана детаљне урбанистичке регулације за комплетно подручје СРП "Увац". Током 2014. године је израђен Просторни план подручја посебне намене Специјалног резервата природе Увац, и издат је скраћени приказ. План детаљне урбанистичке регулације је веома обиман посао. Постоји добра воља са стране Резерват Увац д.о.о. да се приступи изради наведеног Плана, надамо се да постоји добра воља и друге стране, односно страна: општине Нова Варош и општине Сјеница. Реализација овог Плана изискује велика новчана средства.

Такође, током 2024. године, као што је то чинио и претходних 15-ак година, Резерват Увац д.о.о. планира предузимање низа активности на решавању проблема бесправне градње (сарадња са надлежним републичким и општинским грађевинским инспекцијама, подношење кривичних пријава, "алармирање" јавности путем штампаних и електронских медија...).

Најважнија активност када је ова област Програма управљања у питању је: наставак активности на коначном решавању проблема водоснабдевања Визиторског центра на Кокином Броду. Годинама уназад Резерват Увац д.о.о. се "бори" са овим проблемом. Контактирали смо локалну самоуправу, МЗ Вранеша, власнике околних туристичких објеката из околине, а који имају решен проблем водоснабдевања... Очекујемо позитиван одговор, односно очекујемо да ће нам бити омогућено да се прикључимо на сеоски водовод, а што опет изискује знатна финансијска средства. Или (о чему смо већ писали претходне 2-3 године): каптирања

изворишта на Мандића коси (село Амзићи, супротна обала Златарског језера од обале на којој се налази Визиторски центар). Потребно је израдити пројектно-техничку документацију водоснабдевања визиторског центра у Кокином Броду, те даље делати у складу са пројектованим, како бисмо, коначно, уз потребне дозволе, почели користити објекат визиторског центра у складу са његовом наменом.

Конкретно, кључне активности на изградњи и уређењу грађевинског земљишта, као и инфраструктурног планирања и уређења, у 2024. години су:

- Поред већ постојећих волијера намењених за прихват крупних птица грабљивица, првенствено белоглавог супа, потребно је изградити и додатне просторије за прихват и других врста птица, тј. уредити модерно прихватилиште које ће користити за потребе збрињавања свих птица пронађених на подручју југозападне Србије, као и других аутохтоних дивљих животиња, а којима је потребна помоћ. Активности подразумевају монтажу привремених објеката (волијера, кавеза и друго) за прихват, негу и рехабилитацију живих примерака аутохтоних врста дивљих животиња, оспособљавање монтажне ветеринарске амбуланте и ангажовање ветеринара по уговору, стручно оспособљавање запослених за рад са дивљим животињама, едукацију и подизање свести јавности о активностима везаним за прихват, негу и рехабилитацију аутохтоних дивљих врста.

Средства за изградњу и опремање додатних просторија за прихват и других врста птица и дивљих животиња и за стручно оспособљавање запослених за рад са дивљим животињама, едукација и подизање свести јавности о значају ових активности:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ:
Министарство заштите животне средине	700.000,00
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи	300.000,00
Укупно:	1.000.000,00

- Водоснабдевање Визиторског центра на Кокином Броду:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Министарство заштите животне средине	500.000,00
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи	300.000,00
Укупно:	800.000,00

- На локалитетима где највише долазе посетиоци тј. са којих крећу вожње чамцима по Увачком (Сјеничком) језеру (локалитети Растоке и Маркова раван) потребно је решити проблем мокрог чвора. Овим питањем смо се "бавили" и током претходних пар година, но без успеха. До реализације није дошло услед недостатка финансијских средстава као и нерешених имовинско-правних односа. Мишљења смо, после дуге анализе и разматрања свих чинилаца и фактора, да је најбоље решење набавка тзв. "санитарних контејнера". Испитивањем тржишта дошли смо до информације да је цена санитарног контејнера који би био адекватан (задовољио потребе посетилаца), око 12.000 еура. Такође, потребно је припремити терен (нивелисати, бетонирати темеље...), решити проблем отпадних вода

(пречишћачи, непропусна септичка јама), што све изискује знатна додатна новчана средства.

(Видети прилог: Санитарни контејнер)

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Министарство заштите животне средине	1.000.000,00
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи	1.000.000,00
Укупно:	2.000.000,00

- Уређење простора у непосредној близини Визиторског центра на Кокином Броду, тј. прилазног пута (у дужини од око 50-ак метара). "Припремање терена" за пуштање у функцију раније постављене улазне рампе. Конкретно, потребно је асфалтирати или бетонирати пут, испод асфалта/бетона поставити каблове који индукују магнетно поље, тако да се приликом доласка аутомобила рампа аутоматски подиже и омогућава излазак из заштићеног подручја у било које доба дана.

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Министарство заштите животне средине	300.000,00
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи	200.000,00
Укупно:	500.000,00

- Поправка прилазних путева до хранилишта "Манастирина", видиковца Велики врх (обод Увачког(Сјеничког) језера, односно кањона истог)) и видиковца на Стеванетићима (обод Златарског језера/кањона). Прилазни путеви до ових локалитета су земљани па се на појединим деловима скупља вода и формирају велика удубљења. Резерват Увац д.о.о. планира да изврши поправку путева до видиковаца. Један део прилазног пута до хранилишта је веома стрм и током обилних киша вода односи насути део пута правећи канале и самим тим спречава довоз хране на хранилиште. Поправка пута до хранилишта вршиће се по указаној потреби, током године.

Средства за ову намену обезбеђује	Износ:
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи	700.000,00
Укупно:	700.000,00

- уређење обале за безбедно пристајање чамаца за јавни превоз путника на Увачком (Сјеничком) језеру, на локалитету Трупова коса (кањон Увачког језера) - набавка понтонске пристани, која ће поседовати одговарајуће сертификате и еколошке стандарде за регистрацију при надлежној лучкој капетанији. (Видети прилог: Модел понтонске пристани, са пратећом документацијом, какав је постављен испред улаза у Ледену пећину, такође у кањону Увачког језера)

Средства за ову намену износе (после искуства са уређењем обале на локалитету Растоке и на улазу у Ледену пећину):

Средства за ову намену обезбеђује	Износ:
Министарство заштите животне средине	800.000,00

Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи	400.000,00
Укупно:	1.200.000,00

- уређење обале за безбедно пристајање чамаца за јавни превоз путника на Увачком (Сјеничком) језеру, на локалитету Трупова коса. Током 2024. године планирана је (ставка изнад) набавка понтона – потребно је извршити уређење веза за понтонску присатан, што подразумева бетонирање приступне стазе дуж обале од максималне коте језера па све до коте језера која омогућава испловљавање (око 30-ак метара), дуж које би се поставиле носеће шине "У" профила димензија 10x8cm и металне степенице са рукохватима.

Средства за ову намену обезбеђује	Износ:
Министарство заштите животне средине	300.000,00
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи	300.000,00
Укупно:	600.000,00

- Поправка и обезбеђивање пешачке стазе Трупова коса - Равни крш и поправка и обезбеђивање пешачке стазе Оштра коса - Велики врх. Наиме, због великог интересовања посетилаца да после вожње чамцем и обиласка Ледене пећине, пешице изађу на један од горепомнутих видиковаца долази до урушавања, девастирања стрмих делова стаза па је стога потребно исте обезбедити чврстим рукохватима, на појединим деловима поставити камени степеник и тако осигурати безбедност посетилаца. Већи део ових стаза је обезбеђен током претходне три године. Међутим, због самог терена, временских прилика и тсл, ове стазе је увек неопходно додатно поправљати/санирати како би биле што безбедније за све посетиоце овог дела ЗП.

Средства за ову намену обезбеђује	Износ:
Министарство заштите животне средине	150.000,00
Резерват Увац д.о.о-сопствена средства	150.000,00
Укупно:	300.000,00

- Трасирање и уређење пешачке стазе Дервента (село Лопиже, обод Увачког језера) – видиковац Велики врх. Наиме, на овом потезу је некада постојао пут/стаза, међутим, исти је обрастао у шибље и растиње, које је сада потребно прокрчити, те учинити доступним посетиоцима. Свакако, потребно је стазу обележити, поставити туристичку сигнализацију...

Средства за ову намену обезбеђује	Износ:
Министарство заштите животне средине	150.000,00
Резерват Увац д.о.о-сопствена средства	150.000,00
Укупно:	300.000,00

- Поправка и обезбеђивање пешачке стазе унутар Ледене пећине. Нужни део ове активности је реализован током 2023. године, односно промењене су отруле и поломљене даске. Замена ових дасака ће се наставити, а према потреби, и током 2024. године (и даље).

Средства за ову намену обезбеђује	Износ:
Министарство заштите животне средине	100.000,00
Резерват Увац д.о.о-сопствена средства	100.000,00
Укупно:	200.000,00

- Радови на набавци, односно замени тзв. "Шпанског" видиковца/летњиковца, који се налази у близини бране на Увачком језеру, а са кога се пружа поглед и на хранилиште "Манастирина". Овај видиковац/летњиковац, укључујући и клупе и заштитну ограду, је постављен пре око 15-ак година, преко једног међународног пројекта (исти је финансиран од стране једне шпанске организације, отуда колоквијални назив "Шпански" видиковац). Међутим, исти је дотрајао, кров је "пропао", клупе такође, заштитна ограда је отрула...

Средства за ову намену обезбеђује	Износ:
Министарство заштите животне средине	200.000,00
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи	200.000,00
Укупно:	400.000,00

Укупно планирана средства за област V

Планирана средства	Извршилац посла
Министарство заштите животне средине 4.200.000,00	Резерват Увац д.о.о., Завод за заштиту природе Републике Србије и други субјекти који ће бити ангажовани по потреби, за сваки конкретан посао.
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи 3.800.000,00	Резерват Увац д.о.о., Завод за заштиту природе Републике Србије и други субјекти који ће бити ангажовани по потреби, за сваки конкретан посао.

VI ПРОМОЦИЈА ВРЕДНОСТИ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА

1. Задаци на развоју културно-образовних и информативно-пропагандних активности

Приказивање вредности и лепота СРП "Увац" представља један од редовних задатака управљача. Такође, у предстојећој години (предстојећим годинама) планирамо да знатно више урадимо на вези заштита и промоција природе, са једне стране, уметност и култура, са друге стране.

Главни задаци у 2024. години, када је промоција у питању су:

- медијско приказивање (дневне и недељне новине, магацини, часописи, радио и ТВ, интернет...) напора, резултата и успеха на

очувању и унапређењу стања ЗП, његовог коришћења, као и проблема и тешкоћа који прате заштиту.

- штампање проспеката, брошура, приручника, упутстава и других сличних публикација.

Средства за ову намену обезбеђује	Износ:
Министарство заштите животне средине	200.000,00
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи	200.000,00
Укупно:	400.000,00

- штампање материјала за посетиоце: штампање улазница у СРП "Увац", штампање улазница у спелеолошке објекте, плаћање дозвола за рекреативни риболов, штампање и израда туристичких мапа резервата (посебно у "светлу" чињенице да су се границе резервата умногоме промениле, односно да је резерват знатно проширен...)

Средства за ову намену обезбеђује	Износ:
Министарство заштите животне средине	200.000,00
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи	300.000,00
Укупно:	500.000,00

- интернет презентација. У 2024. години планирамо да на сајт "окачимо" много нових текстова који се односе на само заштићено подручје (опет: посебно у "светлу" чињенице да су се границе резервата умногоме промениле, односно да је резерват знатно проширен...), да "качимо" документа која су обавезна по закону, као и да редовно извештавамо о активностима које се одвијају на Увцу. Такође, планирамо да "кључне" текстове преведемо и на енглески језик. За превод сајта на енглески језик и објаву нових текстова ангажоваће се преводацац.

Средства за ову намену обезбеђује	Износ:
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи	300.000,00
Укупно:	300.000,00

- Сајам туризма се традиционално одржава последњих дана фебруара или првих дана марта. Учешће на Nisville Jazz Festival-у, где ће се дан или два дана, а у сарадњи са Заводом за заштиту природе Србије (Радна јединица у Нишу) промовисати СРП "Увац". Евентуално, и учешће на неком од међународних сајмова заштите животне средине или туризма, на којима ћемо промовисати ЗП.

Средства за ову намену обезбеђује	Износ:
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи	300.000,00
Укупно:	300.000,00

- **Израда и штампање књиге "Птице Увца и околине"**

Резерват Увац д.о.о. је претходних неколико година, у сарадњи са бројним орнитолозима из разних организација и удружења радио на истраживању диверзитета птица СРП "Увац". Само током претходне 3-4

године пронађено је 15-ак, за Увац нових врста птица, међу којима су: кривокљуни спрудник (лат. Tringanebularia), барска шљука (лат. Gallinago gallinago), патка кашикара (лат. Anas clypeata), жалар слепић (лат. Charadrius dubius), ласта брегуница (лат. Riparia riparia), модроврана (лат. Coracias garrulus), црвеноноги спрудник (лат. Tringa totanus), златни вивак (лат. Pluvialis apricaria) и сива грмуша (лат. Sylvia borin)... Овим је број врста бележених на Увцу "нарастао" на око 200. Подсећања ради, када је пре 17-18 година, од стране Завода за заштиту природе Србије рађена Стручно-документациона основа за заштиту природног добра од изузетног значаја (тзв. Студија о заштити), евидентирано је и унето у наведени докуменат укупно 104 врсте птица. Када је рађена нова Студија, опет од стране ЗЗПС-а, у претходних пар година, евидентирано је и унето у наведени докуменат укупно 187 врста птица. Имајући у виду речено, те чињеницу да се подручје обухваћено Специјалним резерватом природе "Увац" (заједно са подручјем клисуре реке Милешевке) налази на листи "Важних станишта птица у Европи" (Important Birds Areas in Europe, BirdLife 2000) под називом "Увац-Милешевка" (YU 21 SE), то сматрамо да је "сазрело" време да Резерват Увац д.о.о. објави књигу "Птице Увца и околине", у којој би представили све до сада пронађене врсте птица, са посебним освртом на ретке и угрожене врсте. Или, како истичу бројни орнитолози и генерално љубитељи природе који походе Увац, Увац "заслужује" једну овакву књигу. Надамо се да ће наведено "препознати" и Министарство заштите животне средине, те финансијски подржати писање и објављивање исте. Такође, потрудићемо се да "пронађемо" још неког донатора који ће бити вољан да финансијски подржи штампање књиге.

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Министарство заштите животне средине	300.000,00
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи	200.000,00
Донације	100.000,00
Укупно:	600.000,00

2. Задачи и активности на развоју одрживог туризма

2.1. Смернице за развој одрживог туризма

Главни садржаји боравка посетилаца су:

- шетња мрежом дискретно обележених излетничких стаза, уз евентуално уређивање појединих деоница за вожњу бицикала;
- вожња чамцима и катамаранима;
- посматрање белоглавих супова, птица уопште и друге дивљачи, фотографисање истих, учешће у организованим активностима заштите биљног и животињског света и чистоће предела;
- рекреативни (и спортски) риболов;
- посматрање прераде млека и других традиционалних радова у оквиру сеоских домаћинстава (припрема вуненог предива, ткање, млевање жита у воденицама, плаштење и "трпање" сена, и др);
- скијање, санкање и друге активности зимског планинског туризма;

- посматрање или учешће у традиционалним вештинама, играма и надметањима ("бацање камена с рамена", "превлачење конопца"...), карактеристичним за овај крај Србије;
- купање и роњење у увачким језерима и рекама/притокама;
- спелеолошке активности, конкретно, посета пећинама: Ушачком пећинском систему (Ушачка и Ледена пећина и јама Бездана), Тубића, Баждарској, Буковик, уз минималне радове на уређењу туристичке стазе;
- пењачке активности у природном окружењу.

2.2. План деловања за заштићено подручје у функцији развоја одрживог туризма

Резерват Увац д.о.о. је у претходних 10-15 година, уредио више пешачких стаза, посебно када је реч о непосредној близини Увачког (Сјеничког), Златарског и Радоињског језера. План нам је да постојеће (као и новоуређене) стазе укључимо у златиборску трансферзалу пешачких стаза.

Такође, а што је од великог значаја, Резерват Увац д.о.о. планира да у првој половини године, изради нови Програм управљања посетиоцима, у складу са новом Уредбом, Студијом заштите и Решењем МЗЖС (број: 353-02-02338/2023-04) а на основу услова заштите природе које издаје/прописује МЗЖС. Како би наведени програм урадили што боље, свакако ћемо се консултовати са ЗЗПС, МЗЖС, другим управљачима...

За потребе уласка, односно посете Леденој пећини, потребно је набавити нове лампе за посетиоце (јер су постојеће старе и "израубоване"). Наиме, Ледена пећина није осветљена (раније, Резерват Увац д.о.о. је у два наврата тражио од ЗЗПС-а услове за осветљење Ледене пећине, међутим, становиште стручњака Завода је било да не треба дозволити осветљење пећине), па се у исту улази искључиво уз помоћ лампи

- На новим туристичким пловилима, купљеним током друге половине 2023. године, потребно је набавити и уградити бочне цераде које ће се лако постављати и склапати (као што је то било урађено на пловилима која су стављена ван употребе). Ове цераде служе да заштите посетиоце од (изненадних) киша током вожње, односно крстарења Увачким језером. Предвиђена средства за наведену активност су дата у табели која следи:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи	300.000,00
Укупно:	300.000,00

- Набавка лампи за потребе посетилаца Ледене пећине:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ:
Министарство заштите животне средине	150.000,00
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи	150.000,00
Укупно:	300.000,00

Укупно планирана средства за област VI

Планирана средства	Извршилац посла
Министарство заштите животне средине 1.150.000,00	Резерват Увац д.о.о. и други субјекти који ће бити ангажовани по потреби, за сваки конкретан посао.
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи 1.750.000,00	Резерват Увац д.о.о. и други субјекти који ће бити ангажовани по потреби, за сваки конкретан посао.
Донације 100.000,00	Резерват Увац д.о.о. и други субјекти који ће бити ангажовани по потреби, за сваки конкретан посао.

VII САРАДЊА

1. Сарадња и партнерство са локалним становништвом

Сарадња са локалним становништвом је неопходна да би се одржала заштита неког подручја, па је један од примарних задатака Резерват Увац д.о.о, као управљача заштићеним подручјем и у 2023. години наставак и унапређивање сарадње са локалним становништвом. Локална заједница као корисник природних ресурса заштићеног подручја мотивисана је да користећи те ресурсе поштује потребу заштите биодиверзитета. Локално становништво треба да види заштићено подручје као јединствено добро које има и економску вредност. Потребна је стална едукација локалног становништва о могућности добити од тога што живе на подручју ЗП или у непосредној близини.

2. Сарадња са другим власницима и корисницима непокретности у заштићеном подручју

У том циљу, Резерват увац д.о.о ће и током 2023. године организовати обавештавање локалног становништва, о свим важним питањима за њихов живот и рад на подручју или у непосредној близини СРП "Увац". Посебно ћемо им нагласити чињенице да предвиђени режим заштите неће угрозити било чије легалне и легитимне интересе и да ће, сви од тога имати вишеструке користи. Неопходно је у том дијалогу указати да се очување и одрживи развој заштићеног природног добра не могу остварити без поштовања прописаних мера и промена у понашању и начину обављања делатности.

3. Сарадња са невладиним организацијама

Задаци у 2023. години, а што је пракса свих претходних година од оснивања Резерват Увац д.о.о., су: наставак сарадње са организацијама спортских и рекреативних риболоваца, односно са корисницима суседних рибарских подручја, сарадња са ловачким удружењима, али и сарадња са свим другим невладиним организацијама које се баве питањима заштите и унапређења животне средине, одрживог развоја, обновљивих извора енергије, сеоског туризма и слично, као што су: Фондација за заштиту птица грабљивица из Београда, WWF Adria (World Wide Fund for Nature – Светска организација за заштиту природе), Друштво за заштиту и

проучавање птица Србије из Новог Сада, "Чувари природе" из Пожеге, Друштво љубитеља птица и природе "Сове на опрезу" из Чачка, Wild Serbia из Ваљева, Стара Рашка итд.

Планирамо организовање заједничких акција чишћења увачких језера и река.

Средства за ову намену:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ:
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи	100.000,00
Укупно:	100.000,00

4. Међународна сарадња

Резерват Увац д.о.о. је спреман да пружи подршку, колико је то могуће, Заводу за заштиту природе Србије, Институту за биолошка истраживања "Синиша Станковић", другим стручним "кућама", на свим пословима и активностима везаним за међународну сарадњу. Резерват Увац д.о.о. нема капацитета да буде носилац великих међународних пројеката, али је спреман да пружи сву логистичку подршку, у виду чувара заштићеног подручја, возила, пловила и друге опреме.

Пратићемо актуелне позиве и конкурсе и у 2024. години, као што смо чинили и раније, у оквиру позива прекогранична сарадња Србија- Црна Гора, и аплицирати на неке од позива који буду из области заштите животне средине.

И за ову активност планирају се одређена средства, што је приказано у следећој табели:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ:
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи	250.000,00
Укупно:	250.000,00

5. Организовано и професионално удруживање заштићених подручја Србије и других заинтересованих паркова из окружења

Резерват Увац д.о.о. је члан Удружења заштићених подручја Србије и даћемо свој допринос свим активностима које ово удружење спроводи, а све у циљу повезивања и промоције заштите природе на целом простору Србије. Сарађујемо са колегама из бројних заштићених подручја, разговарамо и консултујемо се о свим питањима од важности и значаја за заштиту природе, као и свим другим актуелним темама – ова сарадња је, а што је очекивано и нормално, све боља и боља из године у годину, настојаћемо да се овај тренд настави и у 2024. години, као и у годинама које долазе.

Такође, Резерват Увац је члан и националне асоцијације управљача туристичким спелеолошким објектима – НАУСТУС.

6. Сарадња са информативним гласилима и стручним часописима

Промоција и популаризација вредности заштићеног подручја спроводиће се кроз различите промотивне активности, сарадњу са медијима и гласилима, издавање пропагандног материјала, научно – популарних публикација, сајамске наступе и манифестације, сарадњу са образовним и установама културе, спровођење еколошких и едукативних радионица. Приказивање основних вредности резервата, односно промоција заштићеног подручја СРП "Увац", представљаће и у 2023. години један од значајних задатака управљача на остварењу циљева заштите овог подручја.

Главни задаци у смислу промоције су:

- медијско приказивање (новине, часописи, магацини, радио и тв станице, интернет сајтови...) напора, резултата и успеха на очувању и унапређењу стања заштићеног подручја, његовог коришћења, као и проблема и тешкоћа који прате заштиту,
- снимање популарних, образовних и, евентуално, научних филмова,
- штампање проспеката, лифлета, брошура, приручника, упутстава и других публикација,
- интернет презентација.

7. Сарадња са фотографима

Резерват Увац д.о.о. је свих претходних година сарађивао са бројним еминентним фотографима из земље и региона, као што су проф. Саша Прерадовић, Раде Прелић, Драган Боснић, Александар Бубања, пок. Јарослав Пап, Светлана Дингарац, проф. Бела Сабо, Владимир Мијаиловић, Милош Караклић, Драган Шапоњић, Брано Рудић, Саша Малезић, Мина Делић... Ову сарадњу планирамо да унапредимо, тј. институционализујемо, потписивањем уговора о пословно – техничкој сарадњи (какви су већ потписани са неколико фотографа, попут проф. Саше Прерадовића). Овим уговором, ако таква буде воља и друге уговорне стране, планирамо да фотографима пружимо логистичку подршку неопходну за обилазак резервата (смештај/ноћење у собама Визиторског центра, возила и пловила, наравно, услугу чувара/водича), а да заузврат можемо користити део фотографија у промотивне сврхе, за потребе израде рекламног материјала, билборда, календара, без плаћања накнаде и уз (што се подразумева, такву праксу негујемо од оснивања) навођење имена аутора фотографије.

Укупно планирана средства за област VII

Планирана средства	Извршилац посла
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи 350.000,00	Резерват Увац д.о.о. и други субјекти који ће бити ангажовани по потреби.

VIII ПОСЕБНИ ПОСЛОВИ И ЗАДАЦИ

1. Противпожарна заштита

Резерват Увац д.о.о. је током неколико претходних година набавио основна средства за ручно гашење пожара, попут напртњача за гашење водом и против – пожарних апарата, као и термовизијску камеру, која, поред осталог, служи за детекцију раног пожара. Ова опрема је била неопходна како би чувари природе могли хитно да реагују на гашењу пожара, пре него што се на лицу места појаве припадници ватрогасних јединица Сјенице или Нове Вароши. Такође, сви чувари природе су завршили основну обуку о противпожарној заштити, и поседују сертификате о завршеној противпожарној обуци. Противпожарни апарати се редовно прегледају и одржавају.

2. Обележавање важних датума за заштиту животне средине

Резерват Увац д.о.о. ће на пригодан начин, предавањем које ћемо организовати за ученике основних и средњих школа, наставнике и професоре биологије и географије, али и грађанство, у Визиторском центру на Кокином Вроду, уз скромно послужење, обележити важне датуме за заштиту животне средине, а најважнији су следећи:

- 21. март - Светски дан шума;
- 22. март - Светски дан вода;
- 11. април - Дан заштите природе;
- 22. април - Дан планете Земље;
- 09. мај - Међународни дан птица;
- 05. јун - Светски дан заштите животне средине;
- Септембар, прва субота - Међународни дан лешинара.

Средства за обележавање наведених датума износе:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи	50.000,00
Донације	100.000,00
Укупно:	150.000,00

3. Израда и објављивање планских докумената

Израда новог Правилника о унутрашњем реду и чуварској служби СРП "Увац" (посао који обављају в.д. директора, саветник за нормативно – правне послове и руководиоца чуварске службе) је у завршној фази – овај Правилник, а пошто прибави сагласност МЗЖС треба објавити у Службеном гласнику РС. Средства за објављивање Правилника, а имајући у виду пређашња искуства са објављивањем аката у наведеном гласилу су:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Резерват Увац д.о.о - сопствени приходи	150.000,00
Укупно:	150.000,00

Током 2024. године потребно је урадити Процену ризика од катастрофа, па, пошто се прибави сагласност на исту од стране МУП-а РС, Сектора за ванредне ситуације, Одељење за ванредне ситуације у Пријеполу, урадити План заштите и спасавања у ванредним ситуацијама. Ово је "посао" за овлашћену "кућу", која поседује одговарајуће лиценце, као и запослена лица са одговарајућим лиценцама, за израду напред наведених аката. Претходно, ова акта су рађена 2019. године (којом приликом је израда истих коштала око 600.000,00 динара). Средства за израду Процене ризика од катастрофа и Плана заштите и спасавања у ванредним ситуацијама износе:

Средства за ову намену обезбеђује	Износ:
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи	800.000,00
Укупно:	800.000,00

Током 2024. године потребно је (као што је то био случај и у 2023. години) ангажовати независну ревизорску "кућу" која ће урадити ревизију редовног финансијског извештаја за 2023. годину (када је ова активност плаћена 240.000,00 динара).

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Резерват Увац д.о.о - сопствени приходи	300.000,00
Укупно:	300.000,00

За запослена лица - чуваре заштићеног подручја и рибочуваре - у 2024. години ће се организована обука за пружање прве помоћи. Претходна обука ове врсте је организована пре 10-ак година, од тада се структура запослених "теренаца" скоро у потпуности променила (што због одлазака у пензију, отказа од стране послодавца, отказа од стране запослених, пријема нових чувара заштићеног подручја и рибочуваре), те је, имајући све ово у виду, потребно организовати обуку. Посебно стога што су безбедност и здравље на раду један од приоритета Резерват Увац д.о.о. као послодавца.

Средства за ову намену обезбеђује	Износ
Резерват Увац д.о.о - сопствени приходи	100.000,00
Укупно:	100.000,00

Укупно планирана средства за област VIII

Планирана средства	Извршилац посла
Резерват Увац д.о.о. - сопствени приходи 1.400.000,00	Резерват Увац д.о.о. и други субјекти који ће бити ангажовани по потреби, за сваки конкретан посао.
Приходи од донација 100.000,00	Резерват Увац д.о.о. и други субјекти који ће бити ангажовани по потреби, за сваки конкретан посао.

Активности које ће бити финансиране из прихода који су планирани од наплате накнада за коришћење СРП "Увац"

Активности које ће бити финансиране из прихода који су планирани од наплате накнада за коришћење заштићеног подручја СРП "Увац" су активности из дела **III ЗАШТИТА, ОДРЖАВАЊЕ, ПРАЋЕЊЕ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊЕ ПРИРОДНИХ И СТОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ; Приоритетне мере и активности на управљању природним вредностима.**

Истичемо, као посебно битно, а тиче се накнада (свакако и реализације Програма управљања за 2024. годину), следеће:

1. Електродистрибуције (огранци Ужице и Чачак) су се у 2023. години жалиле МЗЖС на решење о накнадама, позивајући се на Закључак ВРС, те на чињеницу да обављају посао од националног/јавног интереса. Напомињемо да су претходних 15-ак година уредно плаћали накнаде, укључујући и 2022. годину. Још чекамо одговор МЗЖС на жалбе, Електродистрибуције накнаду нису платиле, односно, не плаћају (а ради се о износу од укупно 2.340.000,00 динара - по "старим" границама ЗП, а тиме и по "старим" подацима када је дужина водова у питању).
2. С обзиром да је подручје под заштитом проширено са 7.543 ha на 11750,26 ha, то се Резерват Увац д.о.о. обратио следећим привредним субјектима: Електродистрибуција Србије д.о.о., Дистрибутивно подручје Краљево и АД "Електро mreжа Србије" са захтевом/захтевима за обрачун дужине електроенергетских водова на територији СРП "Увац" (као и броја објекта MBTS 10 (20)/0,4 kV, број трафостаница: стубних и вишег (улазног) напона 35 и 110 kV) како би могли адекватно, у складу са Законом о накнадама за коришћење јавних добара и интерном Одлуком о накнадама за коришћење јавних добара да обрачунамо накнаду. Из Електродистрибуција Србије д.о.о. су одговорили (поновили) да они нису обвезник накнаде (и да су се жалили и на претходно решење, да још чекају одлуку по предметној жалби), док АД "Електро mreжа Србије" још није одговорило на захтев. Такође, обратили смо се ЈП "Србијашуме" да нам доставе податке које газдинске јединице се налазе у обухвату заштићеног подручја СРП "Увац" и укупну дужину некатегоризованих шумских путева на заштићеном подручју СРП "Увац", међутим, ни од ЈП "Србијашуме" још нисмо добили одговор.

Од наведених одговора, односно "понашања" поменутих привредних субјеката у многоме зависи укупан буџет Резерват Увац д.о.о. за 2024. годину, а логично, и реализација Програма управљања за 2024. годину.

IX ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА

Табела прихода:

ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН ЗА 2024. ГОДИНУ - Табела прихода за заштићено подручје Специјални резерват природе "Увац"		
	Извори прихода	Износ у динарима
1	Средства Буџета Републике Србије	22.875.000,00
	1.1. Министарство заштите животне средине	22.875.000,00
2	Сопствени приходи	33.640.000,00
	3.1. Накнаде	17.500.000,00
	3.2. Остали приходи (рибарство, туризам)	16.140.000,00
3	Средства општине, донација, поклона	200.000,00
	3.1. донације, поклони	200.000,00
	Укупно приходи	56.715.000,00

Табела расхода:

	ВРСТЕ РАСХОДА	БУЏЕТ РС	СОПСТВЕНИ ПРИХОДИ	ПРИХОДИ ОД ОПШТИНЕ, ДОНАЦИЈА, ПОКЛОНА	УКУПНО
III	ЗАШТИТА, ОДРЖАВАЊЕ, ПРАЂЕЊЕ СТАЊА И УНАПРЕЂЕЊЕ ПРИРОДНИХ И СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ	16.325.000,00	25.640.000,00	0,00	41.965.000,00
	Бруто зараде чувара заштићеног подручја	8.075.000,00	1.925.000,00	0,00	10.000.000,00
	Бруто зараде рибочувара	0,00	3.210.000,00	0,00	3.210.000,00
	Бруто зараде стручног особља	80.000,00	1.920.000,00	0,00	2.000.000,00
	Бруто зараде осталог особља запосленог код управљача и материјални трошкови њиховог рада	0,00	9.000.000,00	0,00	9.000.000,00
	Бруто накнаде члановима скупштине	0,00	1.500.000,00	0,00	1.500.000,00
	Средства за основну обука чувара за рад са живим дивљим животињама	200.000,00	50.000,00	0,00	250.000,00
	Средства за опремање чуварске и стручне службе	200.000,00	200.000,00	0,00	400.000,00

Средства за набавку униформи за чуваре заштићеног подручја	220.000,00	50.000,00	0,00	270.000,00
Средства за набавку униформи за рибочувара	0,00	135.000,00	0,00	135.000,00
Гориво (за возила, пловила, моторне тестере, тримере...)	2.800.000,00	1.200.000,00	0,00	4.000.000,00
Набавка новог возила	1.800.000,00	1.000.000,00	0,00	2.800.000,00
Одржавање постојећег видео надзора	0,00	150.000,00	0,00	150.000,00
Управљање отпадом – селектовање и одвожење отпада	100.000,00	100.000,00	0,00	200.000,00
Материјални трошкови одржавања техничких средстава (регистрација возила, амортизација материјално-техничких средстава, одржавање чистоће...)	0,00	2.600.000,00	0,00	2.600.000,00
Одржавање визиторског центра на Кокином броду	500.000,00	400.000,00	0,00	900.000,00
Одржавање статусних табли и обнављање граничних ознака	250.000,00	150.000,00	0,00	400.000,00
Постављање табли – гнездилишне зона белоглавих супова	150.000,00	150.000,00	0,00	300.000,00
Постављање табли упозорења, обавештења и забрана	100.000,00	100.000,00	0,00	200.000,00
Управљања културним наслеђем	0,00	500.000,00	0,00	500.000,00
Организовано сакупљање, превоз, прерада и уништавање СПЖП	450.000,00	250.000,00	0,00	700.000,00
Рад хранилице за медведе (набавка биљне хране и рибе)	0,00	50.000,00	0,00	50.000,00
Контрола успешности гнежђења белоглавог супа (укључујући и цензус)	100.000,00	50.000,00	0,00	150.000,00
Одржавање континуитета у маркирању	400.000,00	200.000,00	0,00	600.000,00
Уређење простора у близини хранилишта и изградња купалишта за птице	400.000,00	200.000,00	0,00	600.000,00
Мониторинг постојећих кућица за	50.000,00	50.000,00	0,00	100.000,00

	сове				
	Израда Програма управљања РП СРП "Увац" 2025.-2034. год.	0,00	300.000,00	0,00	300.000,00
	Едукација рекреативних и спортских риболоваца	0,00	50.000,00	0,00	50.000,00
	Наставак мониторинга водних тела подручја СРП "Увац"	450.000,00	150.000,00	0,00	600.000,00
IV	ПРИОРИТЕТНИ ЗАДАЦИ НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКОГ И ОБРАЗОВНОГ РАДА	1.500.000,00	700.000,00	0,00	2.200.000,00
	Израда регистра биљних врста у СРП "Увац"	500.000,00	300.000,00	0,00	800.000,00
	Мониторинг фауне водоземаца и гмизаваца	200.000,00	100.000,00	0,00	300.000,00
	Истраживање популације сисара	450.000,00	150.000,00	0,00	600.000,00
	Наставак мониторинга слепих мишева у спелеолошким објектима заштићеног подручја	150.000,00	50.000,00	0,00	200.000,00
	Тотални попис дневних лептира на различитим локалитетима у границама заштићеног подручја	200.000,00	100.000,00	0,00	300.000,00
V	ПЛАНИРАЊЕ, ИЗГРАДЊА И УРЕЂЕЊЕ ПОДРУЧЈА	4.200.000,00	3.800.000,00	0,00	8.000.000,00
	Јачање капацитета за прихват - уређење модерног прихватилиште које ће користити за потребе збрињавања свих птица пронађених на подручју југозападне Србије, као и других аутохтоних дивљих животиња, а којима је потребна помоћ	700.000,00	300.000,00	0,00	1.000.000,00
	Водоснабдевање Визиторског центра на Кокином Броду	500.000,00	300.000,00	0,00	800.000,00

Решавање проблема мокрог чвора – набавка "санитарног контејнера" и припрема терена за постављање истог	1.000.000,00	1.000.000,00	0,00	2.000.000,00
Уређење простора у непосредној близини Визиторског центра на Кокином Броду - "припремање терена" за пуштање у функцију раније постављене улазне рампе.	300.000,00	200.000,00	0,00	500.000,00
Поправка прилазних путева до хранилишта "Манастирина" и видиковаца Велики врх и Стеванетићи	0,00	700.000,00	0,00	700.000,00
Уређење обале за безбедно пристајање чамаца за јавни превоз путника на Увачком (Сјеничком) језеру, на локалитету Трупова коса (кањон Увачког језера) – набавка понтонске пристани	800.000,00	400.000,00	0,00	1.200.000,00
Уређење обале за безбедно пристајање чамаца за јавни превоз путника на Увачком језеру, на локалитету Трупова коса - уређење веза за понтонску присатан	300.000,00	300.000,00	0,00	600.000,00
Поправка и обезбеђивање пешачке стазе Трупова коса - Равни крш и поправка и обезбеђивање пешачке стазе Оштра коса – Велики врх	150.000,00	150.000,00	0,00	300.000,00
Трасирање и уређење пешачке стазе Дервента (село Лопиже, обод Увачког језера) – видиковац Велики врх	150.000,00	150.000,00	0,00	300.000,00
Поправка и обезбеђивање пешачке стазе унутар Ледене пећине	100.000,00	100.000,00	0,00	200.000,00

	Радови на набавци, односно замени тзв. "Шпанског" видиковца/летњиковца, који се налази у близини бране на Увачком језеру	200.000,00	200.000,00	0,00	400.000,00
VI	ПРОМОЦИЈА ВРЕДНОСТИ ЗАШТИЋЕНОГ ПОДРУЧЈА	850.000,00	1.750.000,00	100.000,00	2.700.000,00
	Штампање промотивног материјала (проспекти, брошуре, приручници, упутства...)	200.000,00	200.000,00	0,00	400.000,00
	Штампање материјала за посетиоце (улазнице у СРП "Увац" и Ледену пећину, дозволе за риболов, мапе...)	200.000,00	300.000,00	0,00	500.000,00
	Интернет презентација (закуп домена, одржавање сајта...)	0,00	300.000,00	0,00	300.000,00
	Учешће на сајму туризма у Београду, Nisville Jazz Festival-у и међународном сајму	0,00	300.000,00	0,00	300.000,00
	Израда и штампање књиге "Птице Увца и околине"	300.000,00	200.000,00	100.000,00	600.000,00
	Набавка и уградња бочне цераде на нова пловила	0,00	300.000,00	0,00	300.000,00
	Набавка лампи за потребе посетилаца Ледене пећине	150.000,00	150.000,00	0,00	300.000,00
VII	САРАДЊА	0,00	350.000,00	0,00	350.000,00
	Организовање акција чишћења увачких језера и река	0,00	100.000,00	0,00	100.000,00
	Прекогранична сарадња и учешће у пројектима	0,00	250.000,00	0,00	250.000,00
VIII	ПОСЕБНИ ПОСЛОВИ И ЗАДАЦИ	0,00	1.400.000,00	100.000,00	1.500.000,00
	Обележавање важних датума за заштиту животне средине	0,00	50.000,00	100.000,00	150.000,00

Објављивање Правилника о унутрашњем реду и чуварској служби СРП "Увац" у "Сл. гласнику"	0,00	150.000,00	0,00	150.000,00
Израда Процене ризика од катастрофа и Плана заштите и спасавања у ванредним ситуацијама	0,00	800.000,00	0,00	800.000,00
Ревизија редовног финансијског извештаја за 2023. годину	0,00	300.000,00	0,00	300.000,00
Обука чуварске и рибочуварске службе за пружање прве помоћи	0,00	100.000,00	0,00	100.000,00
УКУПНИ ТРОШКОВИ	22.875.000,00	33.640.000,00	200.000,00	56.715.000,00

**У Новој Вароши,
14.11.2023. године**

Резерват Увац д.о.о.

Никола Шапоњић, в.д. директора